

УДК 811.161.2373

ХУДОЖНЄ ПОРІВНЯННЯ ЯК ЗАСІБ УВИРАЗНЕННЯ ТЕМПОРАЛЬНИХ НОМІНАЦІЙ У МОВОТВОРЧОСТІ МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА

Алла ГОРОБЕЦЬ (Вінниця, Україна)
e-mail: allagor1992@gmail.com

ГОРОБЕЦЬ Алла. ХУДОЖНЄ ПОРІВНЯННЯ ЯК ЗАСІБ УВИРАЗНЕННЯ ТЕМПОРАЛЬНИХ НОМІНАЦІЙ У МОВОТВОРЧОСТІ МИХАЙЛА СТЕЛЬМАХА

У статті визначено роль художнього порівняння в уявленні темпоральних номінацій мовотворчості письменника, класифіковано художні порівняння залежно від позиційного розміщення в їхньому складі темпоральних назв. Описано види порівнянь, використані у мові художніх творів письменника. Проаналізовано специфіку вживання тих із них, які яскраво репрезентують його ідіостиль.

Ключові слова: художнє порівняння, темпоральні номінації, види порівнянь, лексико-семантичне поле, асоціативне поле.

HOROBETS Alla. ARTISTIC COMPARISON AS A MEAN OF TEMPORAL NOMINATIONS IMPROVING IN MICHAEL STELMAKH'S LANGUAGE STYLE

The article defines the role of artistic comparison in understanding the temporal nominations in the language of works of the writer, and artistic comparisons are arranged depending on the positional placement of temporal names in their composition. The types of comparisons used in the language of the writer's works are described. The specificity of the use of those that clearly represent its idiosyncrasy is analyzed. Artistic (figurative) comparison is a vivid expression of the author's language of Michael Stelmakh. The extensive system of comparative reversals, the features of their typology and the connection with folk-poetic motives testify to the high level of imaginative thinking of the author and have a profound aesthetic value for the reader, influencing his emotional sphere of world perception. Among the comparative constructions analyzed with the elements of the lexical-semantic and associative field of temporality, the most common are the simple comparisons, in which comparative reversals consist mostly of epithets of type of autumn, summer, spring, as well as names of time slices, periods of life or associative time bonds. In addition to simple comparisons, in a considerably smaller number used affirmations and denials, as well as comparison in the form of an ornamental case, borrowed from oral folk art. Comparison in the figurative system of the writer, which includes temporal nominations, can be generally grouped into two large groups: object and subject, depending on which part of the comparison includes elements of the lexical-semantic or associative field "time". The author is equally widely used as object (temporality is compared with certain phenomena), and subject (concrete phenomena are compared with time measurements) comparison, because time concepts often play the role of invisible characters of works, sometimes personalizing and performing certain actions. However, in the author's language of Michael Stelmakh we can select another group of temporal artistic comparisons - object-subjective.

Key words: artistic comparison, temporal nominations, types of comparisons, lexical-semantic field, associative field.

Постановка проблеми. Художні (образні) порівняння є яскравим виразником авторської мови Михайла Стельмаха. Розгалужена система порівняльних зворотів, особливості їхньої типологізації та зв'язок із народно-поетичними мотивами засвідчують високий рівень образного мислення автора й мають глибоку естетичну цінність для читача, впливаючи на сферу його емоційного світосприйняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивчення мови творів Михайла Стельмаха неодноразово привертало увагу науковців: стилістично-синтаксичні дослідження проводили В. Богатько, І. Горобець, І. Завальнюк, Л. Козловська, С. Марич, Л. Прокопчук [1; 2; 7; 8; 16]; морфологічні особливості у мові художніх творів письменника досліджувала І. Гороф'янюк [3]; лексикологію авторської мови М. Стельмаха висвітлено у працях П. Гриценка, С. Єрмоленко [4; 6]; ономастику вивчала Т. Громко [5], діалектологію – Т. Ткаченко [18]; фразеологізовані речення з темпоральними відношеннями були об'єктом дослідження М. Личук [9]; ідіостиль письменника, зокрема концепт «земля» в художній картині світу митця – О. Павлушенко [13]. До вивчення питання художніх порівнянь зверталися Н. Майборода, О. Петрушенко, І. Ходарева [10; 14; 19] та ін. Маловивчений спектр засобів авторського світобачення, зокрема часосприйняття Михайла Стельмаха у складі образних порівнянь засвідчує беззаперечну **актуальність** обраної тематики.

Об'єктом дослідження є художні порівняння у мові художніх творів Михайла Стельмаха, до складу яких увійшли елементи лексико-семантичного та асоціативного поля темпоральності.

Мета статті полягає в аналізі художнього порівняння темпоральної семантики як засобу уявлення мовотворчості Михайла Стельмаха й потребує розв'язання **завдань**:

- 1) з'ясувати роль та значення темпоральних номінацій у складі порівняльних конструкцій;
- 2) класифікувати художні порівняння відповідно до позиційного розміщення в їхньому складі елементів лексико-семантичного та асоціативного поля «час»;
- 3) проаналізувати різновиди досліджуваних художніх порівнянь;

4) виявити найчастотніші художні порівняння письменника, до складу яких увійшли часономени.

Методи дослідження: описовий, аналіз, класифікація.

Матеріал дослідження: прозові твори Михайла Стельмаха: повісті «Гуси-лебеді летять», «Щедрий вечір» та романи «Кров людська – не водиця», «Чотири броди», «Правда і кривда», «Хліб і сіль».

Виклад основного матеріалу. В академічному словнику української мови подано таке тлумачення терміна 'порівняння': «Засіб художньої образності, один з видів тропів, що полягає у зіставленні одного предмета або явища з іншим для того, щоб глибше розкрити, яскравіше змалювати його» [17, с. 259]. У підручнику зі стилістики української мови Л. Мацько деталізує сутність поняття порівняння: «Порівняння — це тропеїчні фігури, в яких мовне зображення особи, предмета, явища чи дії передається через найхарактерніші ознаки, що є органічно властивими для інших» [12]. Із гносеологічного погляду порівняння О. Потебня визначає як, власне, процес пізнання: «Самий процес пізнання є процес порівняння» [15, с. 255]. Адже пізнання світу не можливе без порівняння й зіставлення, а іноді й протиставлення певних явищ, що краще допомагають збагнути сутність речей. Відповідно до гносеологічного підходу існують порівняння логічні та образні [12]. У системі художніх (образних) порівнянь мовотворчості письменника-подолянина Михайла Стельмаха можемо виокремлюємо такі основні різновиди порівнянь: просте, стверджувальне, заперечне та порівняння у формі орудного відмінка.

Просте порівняння застосовується у випадку, коли порівнювані частини порівнюють за однією ознакою. Таке порівняння приєднується за допомогою сполучників та сполучних слів: *мов, як, немов, ніби, наче* тощо: **Потрібний він їй, як торішний сніг** (5, с. 13); **І минаються вони [роки] швидко, як весняна вода** (5, с. 109); **Під вербами, як сама юність, віночком стояли дівчата й вели свої сумні пісні** (3, с. 366); **А попереду життя так само пересівали тіні, росу й місячне сяйво, і тільки на дорозі воно лежало чистим, як літнє золотисте марево** (3, с. 368); **За твоє здоров'я, свате, за твою службу після евакуації, – глухо, мов осінній дощ, бубонить батько** (3, с. 383); **Із самої синяви виїхав вершинок, щось епічне, горде було в його поставі і в тому, як з вечорового присмерку, наче з ріки, вибирався кінь** (5, с. 70); **Тепер Марко Безсмертний був чорним, як ніч** (3, с. 121); **І доти вони всюди були разом, поки не зустріли в горах біля потічка одну дівчину, красну, мов світанкова зоря** (3, с. 161); **Темні, як осінні орачі, вони трудилися зранку до пізньої ночі, викидаючи з своїх камінних душ теплі струмочки запашиної муки** (4, с. 164); **І все її нелегке життя, що по днині, як перга у щільник, залягло в душу, розсипалось жменем піску, мов і не було його** (2, с. 40); **Його осінні й куці, мов осінні кленові листки, руки то тремтіли на бездушному мрамурі, то з розмаху падали на святешні, протерті в колінах штани** (2, с. 30); **А потім, через роки, що збігли, як вода під млиновим колесом, якимось пізнього вечора Поцілуйкові привезли в просторе коморище ту муку, на яку не старався ні за плугом, ні за косою, ні за своїм службовим столом** (3, с. 176); **І мені стає смішно: уявляю собі, як люди по оберемку, наче сіно, розносять ніч по хатах** (6, с. 618); **А то, не дай бог, попадеться казна-що й розтонче молодий вік, наче квітку на дорозі** (1, с. 492).

У синтаксичній конструкції **Час пролітає над нами, то мов чорна птиця, то як білосніжний лебідь** (3, с. 423) використане антонімічне порівняння, виражене за допомогою розділових сполучників *то... то*: **то мов чорна птиця, то як білосніжний лебідь**.

Як зауважує Л. Прокопчук, «компаративна частина порівняльної конструкції, утворювана за допомогою порівняльного сполучника, може слугувати засобом ускладнення простого речення (порівняльний зворот) та оформлення додаткової предикативності. Порівняльний компонент у таких реченнях лише називає предмет, явище, з чим порівнюється, зіставляється висловлене» [16, с. 191]: **Але ось негадано прийшла і до тебе твоя запізнана весна, прийшла несподівано, мов злива, і щедра, мов злива** (3, с. 137).

У реченнях: **Прозора темінь тиховійно перехлюпувала їх [пісні] з поля на поле, як погожа година переносить пилوک з хлібів** (3, с. 363); **Тоді її дивовижно м'яка, з материнською задумою врода зсередини пробивалася на обличчя, як у передосінній день з-за хмар проглядало сонце** (3, с. 308); **Під нами прокидався туман, а над нами падало й**

падало листя – золоті сльози осіннього лісу (1, с. 563–564) порівняльний зворот виражений цілою предикативною частиною, що детально розкриває семантику висловлення: *як погожа година переносить пилок з хлібів; як у передосінній день з-за хмар проглядало сонце; золоті сльози осіннього лісу*.

Н. Майборода зауважує, що «з'ясування семантики компонентів порівняння дає змогу вивчити психологію творчості письменника, виявити об'єктивну прагматичну інформацію, що є частиною зображуваного» [10, с. 191]. Героїню роману «Правда і кривда» автор тричі порівнює з осінньою вербичкою ймовірно на основі подібності між кольором волосся дівчини й пожевклим листям верби, або ж рисою характеру – ніжна, тремтлива, беззахисна – і вербовими лозами, які тремтять на осінніх вітрах: *Олена до вас більше не піде, – обома руками пригорнув дівчину, а вона, золотокоса, притулилась до нього, мов осіння вербичка* (3, с. 363); *А найчастіше хотілося бачити свою милозубу, золотокосу, мов осіння вербичка, Олену* (3, с. 11); *Великою гордістю перемагав велику любов, але й досі не знав, хто її переміг: чи гордість, чи літа, чи пісня золотокосої, мов осіння вербичка, Олені* (3, с. 45).

Як зазначає М. Личук, «темпоральні частково фразеологізовані речення є універсальними складниками структури будь-якого художнього тексту, зокрема й творів Михайла Стельмаха» [9, с. 172]. Іноді й до художніх порівнянь в аналізованих творах уходять висловлення, які фразеологізувалися: *темний, як осіння ніч; літа, як вода; рештки дня і вечір пролетіли, як одна хвилинка; день буде, як золото; день куций, як заячий хвіст: Ох, і темний ти, Антоне, як осіння ніч...* (3, с. 298); *Літа, як вода – їм нема вороття* (3, 135); *Рештки цього дня і вечір пролетіли для Поцілуйка, мов одна хвилинка* (3, с. 313); *День завтра буде, як золото, — дивиться на зорі дідусь і йде зі мною до воріт* (1, с. 506); *День тепер куций, мов заячий хвіст* (6, с. 634), а також порівняльні звороти біблійного походження: *Глядіть, щоб після такої радості не засумували, мов у судний день* (3, с. 347).

У реченні *Ну й мороз узявся на ніч – аж шкварчить* (6, с. 656) через опис природніх явищ (*мороз, аж шкварчить*) автор підводить читача до сприймання зими, хоч і не називає пору року безпосередньо. Асоціативне поле «час» фігурує і в реченні *Сьогодні і небу, і сонцю млостилося, нездужалось, і далечинь стояла така, ніби на ній хтось перелопачував сонячне проміння із місячним* (6, с. 606), де автор у стверджувальному порівняльному звороті підводить читача до сприймання сутінкової пори через асоціативні зв'язки з явищами природи. У реченні *Обоє сиві, наче молоком облиті, глянули один одному в очі, побачили в них, як у снах, свої давні літа, свої різні дороги й зіткнули* (6, с. 688) крізь кольорову асоціацію *сиві, наче молоком облиті* виникає тісний асоціативний зв'язок, що підсилює значення періоду життя – *старість*.

Порівняння в образномовній системі письменника, до складу яких входять темпоральні номінації, загалом можна об'єднати у дві великі групи: об'єктну та суб'єктну залежно від того, до якої частини порівняння входять елементи лексико-семантичного або асоціативного поля «час». Автор однаково широко використовує як об'єктні (темпоральність порівнюється з певними явищами), так і суб'єктні (конкретні явища порівнюються із часовими рами) порівняння, адже часові поняття часто відіграють роль невидимих персонажів творів, іноді персоналізуються і виконують певні дії. Пор.: *Ех, літа, літа, провуркотіли, наче голуби* (3, с. 230); *І враз, немов завія, на Данила налетіли, захуovali далекі роки* (5, с. 73); *Кланті пісень, мов давні спогади дитинства, наздоганяють хлопця...* (4, с. 145); *Поміж соняшників, що золотими решетами пересівали сонце, стояла спокійна, як саме літо, молодиця* (5, с. 142).

В авторській мові Михайла Стельмаха можемо виокремити ще одну групу темпоральних художніх порівнянь – об'єктно-суб'єктну: *Чотири роки, мов чотири віки, пройшли над землею, мільйони очей згасли на ній і стали землею.* (10, с. 15); *Ще дівчиною, а потім молодницею гадалось, що все життя, як одну годину, проживе зі своїм судженням.* (12, с. 109); *Літо збігло, як день, і з невлежаного туману вийшов синьоокий, золоточубий вересень* (13, с. 626).

У реченні *Отак і сходяться пісня і життя – приєркер давнини і світанок сьогодення* (6, с. 684) відбувається подвійне порівняння: суб'єкт *пісня* порівнюється із *приєркером*

давнини, а відрізок часу *життя* зі *світанком сьогодні*, що виражає специфічний взаємозв'язок минулого з теперішнім.

У мовотворчості Михайла Стельмаха спостерігаємо тенденцію до використання деяких образних порівнянь, які є наскрізними у його художніх творах і за частотністю вживання істотно переважають: *мов світанкова година, мов добра година. І сама вона чиста, мов світанкова година* (5, с. 12); *Журавлистий, неквапний, мов добра година, Лаврін Гримич славився на всю округу як найкращий скиртоправ* (5, с. 98).

Значно рідше на сторінках прозових художніх творів письменника трапляються стверджувальні й заперечні порівняння.

Стверджувальне порівняння містить указівний займенник **такий (як), та (така, як), тією ж**, який підсилює подібність між порівнюваними елементами, наділяючи порівняння особливим змістовим навантаженням: *Змірює мене таким оком, наче в ньому днювала і ночувала злоба* (6, с. 677); *І пахло сунцею, грибами, розіпрілим хмелем і тією житньою свіжістю, яку приносять тільки петрівчанські пучки блискавиць* (6, с. 613); *І от скільки років промайнуло з того часу... але очі в нього залишилися такими ж, як у дитинстві* (3, с. 112)

Заперечне порівняння ґрунтується на протиставленні, взаємозапереченні об'єкта і суб'єкта порівняння: *Не Різдво, а Великдень*. Напр.: *Оце буде свято! Не Різдво, а Великдень!* (6, с. 696). «Порівняння, побудовані на принципі заперечення, допомагають виділити в суб'єкта певну ознаку (сему) через його спорідненість з об'єктом... Обов'язкова в цій порівняльній конструкції частка *не* розрізняє (на основі спільної ознаки) суб'єкт та об'єкт і створює роздільну порівняльну ситуацію» [12].

Порівняння у формі орудного відмінка – особливий вид порівняння, широко використовуваний у фольклорних творах. Авторський стиль Михайла Стельмаха «своім джерелом має народно-поетичну творчість, ґрунтується на мовно-естетичних знаках національної культури й, основне, сформований у дусі народно-мовної стихії» [7, с. 40]. У мовному просторі художніх творів письменника цей різновид порівнянь досить поширений, що вказує на тісний зв'язок авторського часосприйняття та світогляду загалом із мотивами народної творчості: *загудеш голубкою; озиваєшся косою у лузі, перепілкою в полі; рожевими калюжками лягли мерехи світанкової зірниці; возник, що золотою квіткою вихоплювався з петрівчанської ночі: Скоро і ти загудеш голубкою, коли почнеш збиратися до тіатру* (6, с. 708); *Літо, літечко!.. Я люблю, як ти розкриваєш свої вії, прижурений житній цвіт, я люблю, як ти довірливо дивишся на мене очима волошки і озиваєшся косою у лузі, перепілкою в полі* (6, с. 578); *Удосвіта я напоїв Обмінну водою з туманцем, що і взимку чайться у нашій криниці, і, зітхаючи, вивів її з клуні у двір, де на сніг рожевими калюжками лягли мерехи світанкової зірниці* (6, с. 666); *То ходім, — тато пригорнув мене рукою, і ми пішли на возник, що так принадно, золотою квіткою вихоплювався з петрівчанської ночі* (6, с. 619). Порівняння у формі орудного відмінка надають текстам певної утаємниченості, сприяють активізації образної уяви читача й розумінню естетики слова.

Висновки та перспективи досліджень. Серед аналізованих художніх порівнянь з елементами лексико-семантичного та асоціативного поля темпоральності найпоширенішими у мовотворчості Михайла Стельмаха є прості порівняльні конструкції, скомпоновані здебільшого з епітетів на зразок *осінній, літнє, весняна*, а також назв часових відрізків, періодів життя чи асоціативних часових зв'язків. Крім простих порівнянь, у значно меншій кількості використано стверджувальні й заперечні, а також порівняння у формі орудного відмінка, запозичені з усної народної творчості, що засвідчує кореляцію авторського часосприйняття з фольклорними мотивами. Усі ці порівняння умовно поділено на три групи: об'єктну, суб'єктну та об'єктно-суб'єктну залежно від позиції розміщення в них темпоральних номінацій. Перспективу подальших досліджень убачаємо у вивченні функціональних особливостей художнього порівняння як стилістичного засобу мови.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Богатько В. Особливості функціонування складнопідрядних речень зі з'ясувальною підрядною частиною в мовотворчості Михайла Стельмаха / Валентина Богатько // Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). – 2017. – Вип. – 24. – С. 121 – 128.
2. Горобець І. Повтор у художній прозі Михайла Стельмаха / Інна Горобець // Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). – 2017. – Вип. – 24. – С. 133 – 138.
3. Гороф'янюк І. Відносно-якісні прикметники в художньому дискурсі Михайла Стельмаха / Інна Гороф'янюк // Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). – 2017. – Вип. – 24. – С. 138 – 146.
4. Гриценко П. Ю. Уроки майстра (З творчої лабораторії М. Стельмаха) / П. Ю. Гриценко // УМЛШ. – 1982. – № 11. – С. 55 – 59.
5. Громко Т. Функціонування географічної лексики в малій прозі Михайла Стельмаха (за збіркою оповідань «Березовий сік») / Тетяна Громко // Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). – 2017. – Вип. – 24. – С. 219 – 227.
6. Єрмоленко С. Дума про землю і розмова з землею у мовомисленні М. Стельмаха / Світлана Єрмоленко // Культура слова. – 2012. – Вип. 76. – С. 6 – 14.
7. Завальнюк І. Експресивний синтаксис прози Михайла Стельмаха / Інна Завальнюк // Українська мова. – 2012. – № 3. – С. 39–47. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2012_3_5.
8. Козловська Л. С. Мовотворчість М. Стельмаха в контексті української народнописемності : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук. – Київ, 1994. – 20 с.
9. Личук М. Частково фразеологізовані речення з темпоральними відношеннями (на матеріалі творів Михайла Стельмаха) / Марія Личук // Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). – 2017. – Вип. – 24. – С. 171 – 179.
10. Майборода Н. Порівняння як риса індивідуального стилю Д. Яворницького / Наталія Майборода. – Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Філологія. Соціальні комунікації. – Випуск 26. 2011. – С.191–194
11. Марич С. М. Синтаксис Михайла Стельмаха : Складні синтаксичні утворення / С. М. Марич. – К., 1999. – 382 с.
12. Мацько Л. І., Сидоренко О.М., Мацько О.М. Стилїстика української мови: Підручник. – К., 2003. [Електронний ресурс] / Режим доступу: <http://litmisto.org.ua/?p=7286>
13. Павлушенко О. Об'єктивізація концепту «земля» в художній картині світу Михайла Стельмаха / Ольга Павлушенко // Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). – 2017. – Вип. – 24. – С. 113 – 120.
14. Петрушенко О. Лексико-семантичне поле "час" в українській поезії другої половини ХХ ст. [Текст] : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Петрушенко Ольга Олександрівна ; Вінниц. держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського. - Вінниця, 2010. – 257 с.
15. Потебня О. О. Естетика і поетика слова / Олександр Потебня. – Київ, 1985. – 359 с.
16. Прокопчук Л. Засоби вираження порівняльної семантики (на матеріалі прози Михайла Стельмаха) / Людмила Прокопчук // Наукові записки ВДПУ імені Михайла Коцюбинського. Серія: Філологія (мовознавство). – 2017. – Вип. – 24. – С. 187 – 195.
17. Словник української мови: в 11 т. / АН УРСР. Інститут мовознавства // За ред. І. К. Білодіда. – Київ : Наукова думка, 1970 – 1980
18. Ткаченко Т. Живомовна стихія у прозі М. Стельмаха / Тетяна Ткаченко // Культура слова. – 2012. – Вип. 76. – С. 94 – 98.
19. Ходарева І. Лексико-семантичне й асоціативне поле любов у мові творів Павла Загребельного [Текст] : дис. ... канд. філол. наук : 10.02.01 / Ходарева Ірина Миколаївна ; Харк. нац. пед. ун-т ім. Г. С. Сковороди. – Харків, 2009. – 211 с.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Стельмах М. Гуси-лебеді летять / Михайло Стельмах // Вибрані твори. – Київ: Сакцент Плюс, 2005. – 736 с.
2. Стельмах М. П. Кров людська – не водиця: Роман / Михайло Панасович Стельмах. – Київ: Дніпро, 1992. – 384 с.
3. Стельмах М. П. Правда і кривда : роман. Київ : Видавництво художньої літератури «Дніпро», 1990. 427 с.
4. Стельмах М. П. Твори в шести томах. – Т. 1. Хліб і сіль : роман / Михайло Панасович Стельмах. – Київ: Дніпро, 1971. – 664 с.
5. Стельмах М. П. Чотири броди: Роман / Михайло Панасович Стельмах. – Київ: Радянський письменник, 1979. – 527 с.
6. Стельмах М. П. Щедрий вечір / Михайло Панасович Стельмах // Вибрані твори. – Київ: Сакцент Плюс, 2005. – 736 с.

REFERENCES

1. Bohat'ko V. (2017) Osoblyvosti funktsionuvannya skladnopidryadnykh rechen' zi z'yasuval'noyu pidryadnoyu chastynoyu v movotvorchosti Mykhayla Stel'makha / Valentyna Bohat'ko [Features of the functioning of complex sentences with an exploratory subordinate part in the language creation of Mikhail Stelmakh] Scientific Notes of the Mikhail Kotsiubynskiy VDP. Series: Philology (Linguistics), 24, 121 – 128.
2. Horobets' I. (2017) Povtor u khudozhniy prozi Mykhayla Stel'makha [Repetition in the artistic prose of Mikhail Stelmakh] Scientific notes of the Mikhail Kotsyubinsky VDP. Series: Philology (Linguistics), 24, 133 – 138.

3. Horoŭ'yanyuk I. (2017) Vidnosno-yakisni prykmetnyky v khudozhn'omu dyskursi Mykhayla Stel'makha [Relative-quality adjectives in the art discourse of Mikhail Stelmakh] Scientific Notes of the Mikhail Kotsyubinsky VDP. Series: Philology (Linguistics), 24, 138 – 146.
4. Hrytsenko P. YU. (1982) Uroky maystra (Z tvorchoyi laboratoriyi M. Stel'makha) [Master's Lessons (From the Creative Laboratory of M. Stelmakh)] UMLS, 11, 55 – 59.
5. Hromko T. (2017) Funktsionuvannya heohrafichnoyi leksyky v maliyi prozi Mykhayla Stel'makha (za zbirkoju opovidan' «Berezovyy sik») [Functioning of the geographical vocabulary in the small prose of Mikhail Stelmakh (according to the collection of stories "Birch juice")] Scientific notes of the Mikhail Kotsyubinsky VDP. Series: Philology (Linguistics), 24, 219 – 227.
6. Yermolenko S. (2012) Duma pro zemlyu i rozmova z zemleyu u movomyslenni M. Stel'makha [Thought about the land and conversation with the land in the speech-thinking M. Stelmakh] Culture of the word, 76, 6 – 14.
7. Zaval'nyuk I. (2012) Ekspresyvnyy syntaksys prozy Mykhayla Stel'makha [Expressive syntax of prose by Mikhail Stelmakh] Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ukrm_2012_3_5.
8. Kozlovs'ka L. S. (1994) Movotvorchist' M. Stel'makha v konteksti ukraïns'koyi narodnopisennosti [The language of M. Stelmakh's work in the context of Ukrainian folk singing] Kyiv, 1994, 20.
9. Lychuk M. (2017) Chastkovo frazeolohizovani rechennya z temporal'nymy vidnoshennyamy (na materialy tvoriv Mykhayla Stel'makha) [Partially phraseologized sentences with temporal relations (based on the works of Mikhail Stelmakh)] Scientific notes of the Mikhail Kotsyubinsky VDP. Series: Philology (Linguistics), 24, 171 – 179.
10. Mayboroda N. (2011) Porivnyannya yak rysa individual'noho stylu D. Yavornyts'koho [Comparison as a feature of the individual style of D. Yavornytsky] Scientific herald of Uzhgorod University. Series: Philology. Social communication, 26, 191–194
11. Marych S. M. (1999) Syntaksys Mykhayla Stel'makha : Skladni syntaksychni utvorennya [Syntax of Mikhail Stelmakh: Complex Syntactic Education] Kyiv, 382.
12. Mats'ko, L. I., Sydorenko, O. M., Mats'ko, O. M. (2003) Stylistyka ukraïns'koyi movy [Stylistics of the Ukrainian language] Kyiv. Available at: <http://litmisto.org.ua/?p=7286>
13. Pavlushenko O. (2017) Ob'yektyvatsiya kontseptu «zemlya» v khudozhnii kartyni svitu Mykhayla Stel'makha [Objecting the concept of "land" in the art world scene of Michael Stelmakh] Scientific Notes of the Mikhail Kotsyubinsky VDP. Series: Philology (Linguistics), 24, 113 – 120.
14. Petrusenko O. (2010) Leksyko-semantychnе pole "chas" v ukraïns'kii poeziyi druhoi polovyny XX st. [Lexico-semantic field «time» in Ukrainian poetry of the second half of the XX century.] Vinnytsya, 257.
15. Potebnya O. (1985) Estetyka i poetyka slova [Aesthetics and poetics of the word] Kyiv, 359.
16. Prokopchuk L. (2017) Zasoby vyrazhennya porivnyal'noyi semantyky (na materialy prozy Mykhayla Stel'makha) [Means of expressing comparative semantics (based on the material of Mikhail Stelmakh's prose)] Scientific notes of the Mikhail Kotsyubinsky VDP. Series: Philology (Linguistics), 24, 187 – 195.
17. Bilodid, I. K. ed. (1970-1980) Slovnyk ukraïns'koyi movy [Ukrainian language vocabulary] Kyiv.
18. Tkachenko T. (2012) Zhyvovna stykhiya u prozi M. Stel'makha [Dialectical element in prose of M. Stelmakh] Culture of the word, 76, 94 – 98.
19. Khodaryeva I. (2009) Leksyko-semantychnе y asotsiatyvne pole lyubov u movi tvoriv Pavla Zahrebel'noho [Lexico-semantic and associative field of love in the language of works by Pavel Zagrebelnyj] Kharkiv, 211.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА:

Алла Горобець – асистент кафедри української та іноземних мов Вінницького національного аграрного університету, аспірант кафедри української мови Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського.

Наукові інтереси: лексико-семантичні та асоціативні поля у мові художніх творів.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

Alla Horobets – assistant at the Department of the Ukrainian and foreign languages, Vinnytsia National Agrarian University, postgraduate at the Department of Ukrainian language, Vinnytsia Mykhailo Kotsyubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: lexical-semantic and associative fields in language of art's works.

УДК 81'42 – 13

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕКСТУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

Русіко РАПАВА (Харків, Україна)

e-mail: rusiko27rapava@gmail.com

Наталія САВЧЕНКО (Харків, Україна)

e-mail: Natalycat8@yahoo.com

РАПАВА Русіко., САВЧЕНКО Наталія. МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТЕКСТУ В СУЧАСНІЙ ЛІНГВІСТИЦІ

У статті розглядаються сучасні лінгвістичні методики вивчення тексту і різні підходи до вивчення текстових структур. У статті визначено методологічні засади лінгвістичного аналізу тексту, його лінгвістичні та лінгводидактичні особливості, структуру й роль у філологічній освіті.

В рамках статті проаналізовані праці вчених з проблеми взаємозв'язку мови, мислення, культури як найважливішого компонента в методиці вивчення тексту. Основним висновком автора статті стало твердження про те, що текст унікальний, неповторний і в той же час використовує типізовані прийоми побудови. Це естетичний об'єкт, який сприймається